temakonstnär: Hans målningar av skulpturer är som fiktioner. Torsten Anderssons verk formar en berättelse där egna och andras liv glider samman.

TEXT *Milou Allerholm*

TORSTEN ANDERSSON
(1926–2009), född i Östra Sallerup, bodde stora delar av sitt liv i Benarp i Skåne. Utbildad på Konstakademien i Stockholm och Konstakademien i Köpenhamn 1946–50. Professor vid Konstakademien i Stockholm 1960–65. Representerade tidigt Sverige både på Venedigbiennalen (1964) och Sao Paolobiennalen (1959 och 1984). 1986 gjorde Moderna museet en omfattande utställning med hans arbeten, på senare år har hans målningar visats på bland annat Dunkers kulturhus i Helsingborg (2002) och Sven-Harrys konstmuseum i Stockholm (tillsammans med Kristina Eriksson, 2011).

FÅ KONSTNÄRER HAR i dag en så respekterad plats i svenskt konstliv som Torsten Andersson. Måhända inte lika folkkär och känd som generationskamrater som Lena Cronqvist eller Ola Billgren, men högt skattad för sin konstnärliga integritet och ständiga undersökningar av måleriet som språk.

På 1960-talet, när gränsen mellan konstnärliga genrer och tekniker långsamt löstes upp, när publiken mötte blandformer, popkonst och rörelse i konsten, tog sig Torsten Andersson an att återerövra stafflimåleriet. Men till skillnad från samtida målare som använde realismen för avbildningar av verkliga händelser eller bilder, eller konstnärer som Mark Rothko och Ad Reinhardt som sökte sig till abstraktionen för att gestalta det orepresenterbara (Gud, existensen) så använde Torsten Andersson realismens språk för att återge abstrakta objekt. Realistiska ”porträtt” av abstrakta – tänkta – former.

Av en tillfällighet har jag de senaste åren haft att göra med två av Torsten Anderssons släktingar, Paul och Andreas Fägerskiöld, som förutom att de är konstnärer och konststuderande är barnbarn till honom. Vi träffas en eftermiddag över en kaffe och ostmacka och kommer att diskutera den roll Torsten Andersson har haft i svenskt konstliv.

Jag är intresserad av hur han har mottagits och använts av kritiken: målaren som blev en av den teoretiska postmodernismens favoritkonstnärer. ”Det är inte någon omedelbart lättillgänglig målning, det ska villigt erkännas”, skriver till exempel konstkritikern Lars O Ericsson i en analysen av hans tidiga målningar, *Molnen mellan oss*, från 1966: ”Den kräver att betraktaren kan sin konsthistoria.”

– Det kan ju stämma, diskussionerna om hans måleri handlar ofta om att det tar tid och engagemang att sätta sig in i verken, säger Paul Fägerskiöld. Men om någon ser en målning och tycker om färgerna eller formen, och samtidigt inte känner till konsthistoriska paralleller behöver man ju inte klippa av det mer oartikulerade mötet. Det tycker jag är en onödig uteslutning. Man kan möta och fördjupa sig i ett verk på flera sätt. Men vill man fortsätta sätta sig in i hur han tänkte kan jag varmt rekommendera hans egna texter.

NÄR TORSTEN ANDERSSON gick bort 2009 hade han just gett ut sin konstnärliga livsberättelse i boken *Identitetsfrisen*, en sammanställning av verkbilder och personliga berättelser kring hans arbete från slutet av 1960-talet och framåt. Det är intressant läsning, den öppnar upp det som kan framstå som strikt måleriska och formalistiska undersökningar på ett ibland oväntat sätt.

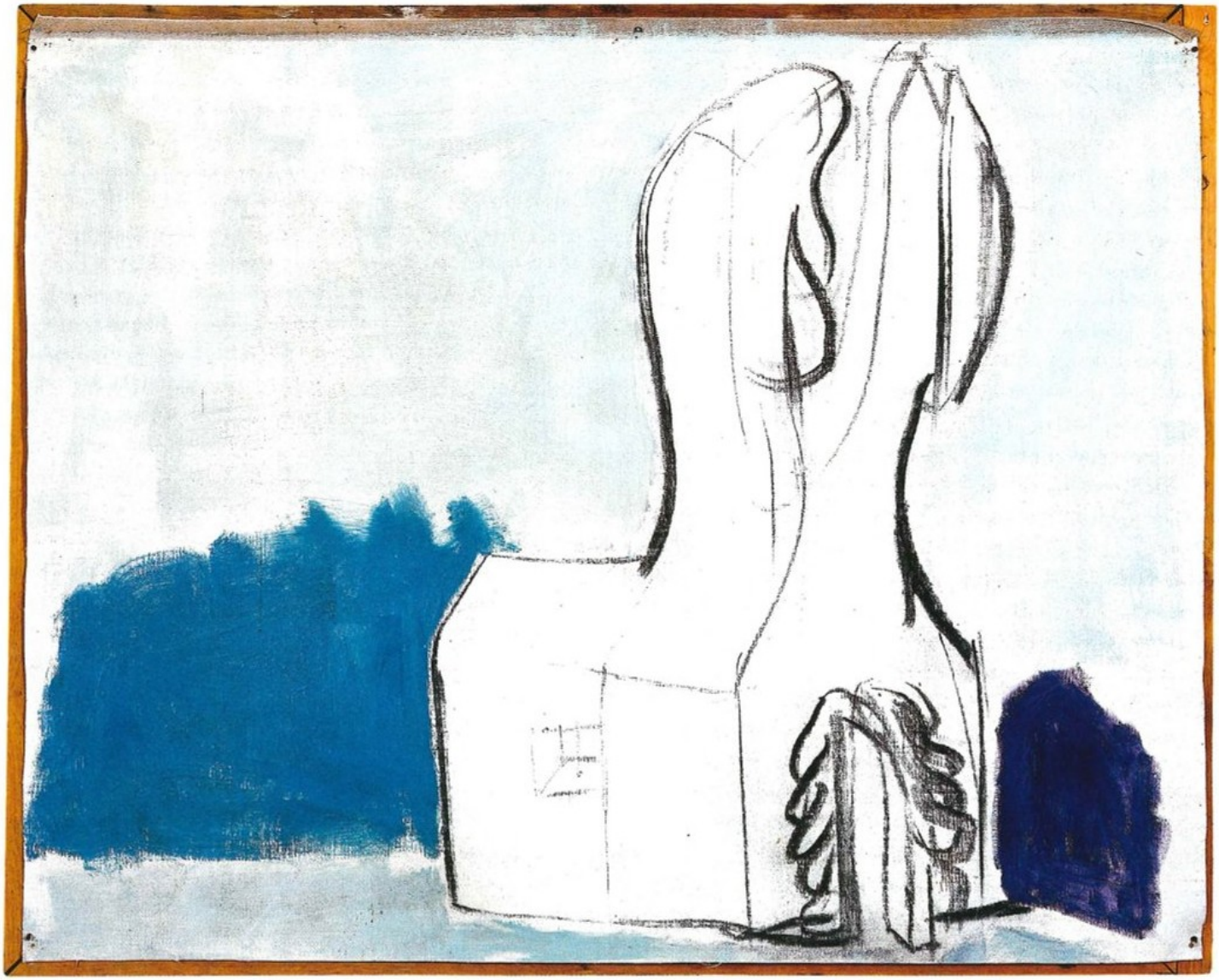

HUS MED HORN, 80 X 120 CM, OLJA PÅ DUK 1980–1986 ©TORSTEN ANDERSSON/BUS 2012

Här finns folklivsskildringar, hänvisningar till det gamla bondesamhället och den geografiska platsen kring Hörby och barndomsbyn Benarp, referenser som vid ett första ögonkast kan tyckas gå emot hans ”språkkamp”, där han själv varit noga att skilja mellan ”jag-gegga” och språkliga undersökningar.

– Det är verkligen en fråga om vad man väljer att se, säger Paul Fägerskiöld. Hans arbete relaterar till platsen han kom ifrån och dess berättelser, färger, natur och den skånska vävtraditionen. En målning behöver ju inte referera till själslivet, jaget eller känslolivet för att den ska vara personlig.

Här ligger något vackert i hans arbeten, att de inte låter sig inordnas i uppställda oppositioner, det är som att han arbetar mitt i dessa tanke-, bild- och begreppsstrukturer. På samma sätt som att hans målningar komplicerar de sätt på vilka vi talar om realism, föreställande och abstrakt. Målningar av skulpturer som är fiktioner, formationer av en berättelse där egna och andras liv glider samman.

EN FIGUR PÅ den tvådimensionella duken blir en bågnande abstrakt skulptural form som transformeras till en dörrkläpp eller en kutig och sliten människorygg. Hur ska man förstå detta?

– Om vi säger att jag har bilder i huvudet, om jag tänker på något oidentifierbart abstrakt och sen nästa sekund på ett gult huvud, säger Andreas Fägerskiöld. Eftersom det är fantasi kan man ju inte säga att den ena saken är mer abstrakt än den andra. Sen när det kommer på duk, kanske det är mer lättförståeligt med ansiktet, men i grunden är det vi uppfattar som abstrakt och det begripliga eller figurativa likadant. Det handlar om språk.

Milou Allerholm är konstkritiker i bland annat Dagens Nyheter och kunstkritikk.no, redaktör för tidskriften Paletten och lektor i konsthistoria på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm.
pedagogiska.magasinet@lararforbundet.se